

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА-ПСИХОЛОГА

У статті розглянуто складові професійної діяльності викладача англійської мови та їх значущість у процесі формуванні особистості студента-психолога засобами навчальної дисципліни “Іноземна мова за професійним спрямуванням”. Значну увагу приділено інтерактивним методам навчання у вищій школі.

Ключові слова: педагогічна діяльність, викладач англійської мови, професійна компетентність, особистість, студент.

Упровадження інтерактивних методів навчання сприяє підвищенню якості навчального процесу у вищій школі за таких умов: відповідне соціально-психологічне навчальне середовище; постійне вдосконалення матеріально-технічної бази й дидактичного забезпечення навчальної діяльності; багаторівність і гнучкість у питаннях конструювання змісту, форм, методів та засобів навчання з урахуванням специфіки навчального закладу, професійних потреб і індивідуальних запитів студентів; випереджальний характер навчання; посилення практичної спрямованості навчання.

Реалізація цих умов буде сприяти зростанню педагогічної майстерності викладачів. Використання інтерактивних методів навчання стає головною характеристикою діяльності сучасного викладача, це означає перехід на якісно новий щабель ефективності, оптимальності, науковісткості навчального процесу. Упровадження інтерактивних технологій викладання англійської мови передбачає формування високого рівня англійської компетентності студентів, а саме це становить певну проблему для викладача.

Педагогічна наука та практика доводять необхідність навчання майбутніх психологів іноземної мови, яке стримується недостатньою мотивацією студентів. Наукові пошуки в галузі теорії та практики підготовки студентів до вивчення іноземної мови активізувалися останніми роками. Про це засвідчують роботи І. Л. Бім, Г.О. Китайгородської, С. Ю. Ніколаєвої, В.М. Плахотника, Т.К. Полонської, В.Л. Скалкіна, Н.К. Скляренко та ін. Окремі рекомендації щодо підготовки психологів до навчання іноземної мови розробили Н.В. Петрік, О.Б. Тарнопольський.

Аналіз ситуації щодо реального володіння випускниками українських університетів англійською мовою свідчить, що рівень знань мови та сформованості мовленнєвих навичок студентів-психологів не відповідає вимогам сьогодення. Тому в центрі уваги педагогів постали питання пошуку причин невідповідності рівня іншомовної підготовки студентів запитам суспільства. Але проблема підготовки студентів-психологів до навчання англійської мови є мало вивченою. Немає, зокрема, повної ясності в питаннях концепції, структури та змісту навчання. Освітній процес здійс-

нюється з використанням підручників, які не відповідають завданням фахової підготовки майбутнього психолога-практика.

Теоретичний аналіз вивчення досвіду підготовки студентів нефілологічних спеціальностей у плані оволодіння ними англійською мовою представлений у дослідженнях вітчизняних учених (О.Б. Тарнопольського, С.П. Кожушко, Л.І. Морської, Н.О. Саєнко та ін.) дав змогу виділити низку суперечностей, що об'єктивно існують у практиці навчання англійської мови студентів у вищій школі: потребу суспільства у фахівцях із вищою освітою, які добре володіють англійською мовою, і ставлення до неї як непрофільюючої дисципліни в більшості вищих навчальних закладів; традиційне вивчення граматики, лексики, навчання перекладу на заняттях з англійської мови та необхідність формування практичних навичок англомовного спілкування з урахуванням культурологічних знань про країну й мову; постійно зростання за обсягом і ускладнення за змістом лінгвокраїнознавчої інформації, недостатню мобільність навчальних планів, методичних посібників та форм підготовки майбутніх спеціалістів.

Мета статті – визначити роль викладача англійської мови в процесі формування особистості студента-психолога.

В Україні англомовна підготовка студентів-психологів спирається на концепцію іншомовної освіти, яка базується на інтегрованому навчанні мови та культури відповідних країн, на діалозі рідної та іноземної культур. Мета такої освіти – навчання мови через культуру, культури через мову. Вивчення курсу “Іноземна мова за професійним спрямуванням” у вищій школі набуває особливої мотивації за умов урахування професійних інтересів студента, його фахової спеціалізації. Через взаємозв'язок навчальних дисциплін на засадах міжпредметної координації англійська мова дає можливість сформувати в студентів цілісну картину світосприйняття.

Англомовна підготовка студентів-психологів передбачає володіння випускниками університету сформованою мовною, мовленнєвою, соціокультурною та дискурсивною компетенціями на рівні B2-C1. Визначені компетенції передбачені Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти, в яких визначено, що “лише шляхом кращого оволодіння сучасними європейськими мовами можна полегшити спілкування та взаємодію між європейцями з різними рідними мовами заради підтримки європейської мобільності, взаєморозуміння і співпраці, та подолати упередження й дискримінацію” [1, с. 17].

Відповідно до цих Рекомендацій з мовної освіти щодо рівня володіння англійською мовою студенти, спеціальності “Психологія” повинні “володіти уміннями вільно висловлюватися без суттєвої витрати часу на пошук адекватних мовних засобів у процесі досягнення ними соціальних, академічних і професійних цілей” [1, с. 24].

Формування англомовної компетентності майбутніх фахівців, створення умов для особистісного розвитку студентів та їх підготовки до виконання певних соціальних ролей у суспільстві є пріоритетними напрямками

професійної діяльності викладача вищої школи з англійської мови. Компетентний викладач англійської мови не лише ґрунтовно знає мову, а й володіє високим ступенем розвиненості мотивів та творчих умінь, що сприяють його успішній професійно-педагогічній діяльності й організації конструктивної взаємодії зі студентами. Викладач повинен постійно самовдосконалюватися, набувати знань, умінь і навичок професійної діяльності та оволодівати вміннями щодо формування особистості студента в сучасних умовах вищої освіти. Вищезазначене характеризує професійно компетентного викладача англійської мови. Виходячи із цього, структура змісту занять з англійської мови детермінована такими цілями: гуманітаризацією змісту освіти відповідно до структури діяльності, рівнем кваліфікації викладацького персоналу, структурою об'єкта вивчення. Практична спрямованість змісту навчання студентів англійської мови передбачає розвиток практичного мислення, удосконалення механізмів психіки, розвиток професійних якостей, формування необхідних умінь та навичок для здійснення майбутньої професійної діяльності, сприяння набуттю майбутнім фахівцем нового досвіду.

О.В. Котенко встановлено, що структурні компоненти професійної компетентності викладача англійської мови представлені такими компетенціями: соціально-педагогічною (наявність теоретико-методологічної, технологічної бази й спеціально-дисциплінарних знань, правильне використання відповідних методів та організаційних форм, обізнаність щодо психофізіологічних, соціально-культурних особливостей студентського контингенту), організаційно-управлінською (наявність здатності до організації та управління навчальною й виховною діяльністю студентів, володіння основами педагогічного менеджменту з урахуванням специфіки обраної спеціальності) і рефлексивно-комунікативною (вміння мотивувати до самоосвіти, самовдосконалення, допомогти адаптувати нову отриману інформацію до системи власних поглядів, власного життєвого досвіду того, хто навчається) [2, с. 63].

У контексті професійної підготовки майбутніх психологів одним із завдань, що стоїть перед викладачем, є ознайомлення студентів з теорією сучасного навчання англійської мови, із сучасними тенденціями в навчанні іноземних мов та спрямування студентів на творчий пошук під час практичної діяльності. Проте в підручниках подано лише традиційні форми роботи. Отже, існує необхідність ознайомлення студентів з новітніми підходами й методами вивчення англійської мови.

У ході експериментального дослідження з визначення ролі викладача англійської мови в процесі формування особистості студента-психолога нами було розроблено й проведено заняття з англійської мови зі студентами-психологами факультету соціальної педагогіки та психології Запорізького національного університету. Пропоновані нами заняття мають на меті формування в студентів англомовної компетентності.

Змістовна складова англомовної компетентності спрямована, насамперед, на збільшення в планах навчальних занять частки активних форм викладання – тематичних дискусій, практичних занять, у тому числі в інтерактив-

ній формі, які найбільш ефективно забезпечують розвиток професійних компетентностей студентів-психологів (наприклад, організаційних, комунікативних). Високій якості навчального процесу сприяє широке використання під час занять сучасних мультимедійних та інформаційних технологій, комп'ютерних програм для тестування знань студентів, проведення тематичних дискусій у режимі відеоконференцій. Викладач англійської мови при підготовці до занять пам'ятає, що перед ним стоїть завдання не просто повідомити матеріал та перевірити знання студентів, а виявити напрям їх розвитку.

Вважаємо, що найбільш ефективними методами навчання англійської мови є інтерактивні методи навчання (робота в парах, тріадах, невеликих групах), проектні технології (створення колажів, PowerPoint-презентацій, інтерв'ю, створення міні-фільмів, розігрування різноманітних професійно спрямованих ситуацій), комунікативно-ігрові методики (фонетичні, лексичні, граматичні, стилістичні, рольові та ділові ігри). Визначені інтерактивні методи й технології навчання сприяють розвитку таких якостей майбутніх психологів, як самостійність, ініціативність, вихованню почуття колективізму, а саме ці якості є ключовими у формуванні особистості.

Після проведення комплексу занять за результатами констатації рівня англомовної компетентності в групах студентів-психологів денної та заочної форм навчання в кількості 120 осіб були отримані результати тестування, що зведено в таблиці. Найбільший результат – 20 балів (відповідно до модульного оцінювання навчальних досягнень студентів). Загальне значення середнього показника англомовної компетентності респондентів становить – 9,08 балів.

Таблиця

Результати рівня англомовної компетентності студентів-психологів

Рівень	Розподіл		Середній показник англомовної компетентності, бали
	Кількість	Відносна частота, %	
Високий	29	24,17	15,38
Середній	65	54,17	8,83
Низький	26	21,66	3,04
Всього	120	-	9,08

Відзначимо, що використання інтерактивних форм викладання англійської мови на спеціальності “Психологія” формує у студентів відповідний рівень англомовної компетентності. Так, у 24,17% студентів-психологів встановлено високий рівень, у 54,17% – середній, а у 21,66% – низький. Отже, середній рівень англомовної компетентності виявлено в більшості студентів-психологів.

Використання зазначених методів організації навчальної діяльності студентів з вивчення англійської мови дає змогу розвивати в них здібності самостійно знаходити нестандартні рішення навчальних та позанавчальних завдань, навчають їх створювати нове, орієнтують на самовизначення та самоактуалізацію, іншими словами, формують їх особистість.

Як зазначала вітчизняний педагог С. О. Сисоєва, головним завданням на будь-якому занятті зі студентами є: створення творчої атмосфери, розуміння психолого-педагогічної сутності процесу формування особистості майбутнього фахівця [3]. На наш погляд, це, насамперед, не примусове навчання, а заохочення до навчальної діяльності, повага до інтелектуального потенціалу й особистості студента. Основна роль викладача англійської мови у формуванні особистості студентів-психологів полягає в тому, щоб перенести акцент з усякого роду вправ на творчу пізнавальну діяльність студентів, що вимагає для свого оформлення володіння певними мовними засобами. Оскільки важливим у професійній діяльності викладача англійської мови є стимулювання студентів до творчої, пізнавальної активності й підтримка викладачем ініціативи студентів, то наявна рефлексивно-комунікативна складова професійної компетентності викладача англійської мови також сприяє формуванню особистості майбутніх фахівців.

Висновки. Таким чином, у відповідь на підвищення вимог суспільства до рівня володіння англійською мовою майбутніми психологами, зростання конкуренції на європейському ринку праці, глобальні кризові явища у вітчизняній педагогічній науці відбуваються процеси інтенсивного пошуку таких підходів і методик навчання англійської мови, які б забезпечили процес формування особистості студентів-психологів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в моделюванні процесу формування особистості студентів спеціальності “Психологія” засобами англійської мови.

Список використаної літератури

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. – Київ : Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Котенко О. В. Сучасний викладач іноземної мови вищого навчального закладу: професійно-особистісний аспект / О. В. Котенко // Вища освіта України. – 2012. – № 3. – С. 62–65.
3. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості : підручник / Світлана Олександрівна Сисоєва. – Київ : Міленіум, 2006. – 344 с.
4. Тарнопольський О. Б. Методика навчання студентів вищих навчальних закладів письма англійською мовою / О. Б. Тарнопольський. – Вінниця : Нова Книга, 2008. – 287 с.

Стаття надійшла до редакції 21.09.2014.

Халемендик Ю. Е. Роль преподавателя английского языка в процессе формирования личности студента-психолога

В статье рассматриваются составляющие профессиональной деятельности преподавателя английского языка и их значимость в формировании личности студента-психолога средствами учебного курса “Иностранный язык профессионального общения”. Уделено внимание интерактивным методам обучения в высшей школе.

Ключевые слова: педагогическая деятельность, преподаватель английского языка, профессиональная компетентность, личность, студент.

Halemendik Y. The Role of English Teacher in the Process of Formation of Personality of Psychology Student

The article discusses the role of the English teacher in the process of formation of personality of psychology students. Considerable attention is paid to interactive teaching

methods. Application of interactive teaching methods improves the quality of the educational process in higher school subject to a number of conditions: appropriate social and psychological learning environment; continuous improvement of didactic support of learning activities; multilevel and flexibility in educational contents, forms, methods and ways of training, specificity of the higher institution and individual needs of students.

Analysis of the situation on the real possession of graduates of Ukrainian universities of English shows that the level of knowledge of the language and the formation of skills of students do not meet the requirements of today.

As a pilot study to determine the role of English teacher in the process of formation of personality of psychology student we have developed and held classes in English with psychology students of the Faculty of Social Pedagogy and Psychology of Zaporijia National University. Effective methods of teaching English are interactive teaching methods (work in pairs, small groups), project techniques, collages, PowerPoint presentations, interviews, mini movies, playing out situations, combinative game techniques (phonetic, lexical, grammatical, stylistic, role and business games). We believe that our classes are aimed at developing the English language competence at students.

The use of interactive forms of teaching English at the specialty “psychology” forms the appropriate level of competence at the English-speaking students.

Thus, we point out that in response to increasing demands of the society to the level of English at future psychologists, increased competition in the European market, global crisis, in the home teaching the process of intensive search for such approaches and methods of teaching English techniques is going on that could allow to form the personality of psychology students.

Key words: *educational activities, English teacher, professional competence, personality, student*